

Az Európai Unió és a terrorizmus elleni küzdelem

NYITRAI MIHÁLY

European Union and the Fight against Terrorism

Terrorism is not a new phenomenon in Europe, but the fight against this ever changing threat is always opening new chapters. According to European Union data underpinned by the international research institutes the number of terrorist acts against all efforts and measures taken has a significant growing tendency during our last decade. For this reason it is worth mentioning how the terrorism looks like through the European Union's glasses.

„A terrorizmus olyan, mint a tűz: ha megvannak a feltételei, lángol, ha valamelyik hiányzik, kialszik.”¹

Bevezető

Amikor az American Airlines Bostonból Massachusettsbe tartó 11-es járata 2001. szeptember 11-én 8.45-kor a World Trade Center északi tornyába ütközött, új fejezet kezdődött a politikában.² George W. Bush, amerikai elnök meghirdette a „terrorizmus elleni háborút”,³ de nemcsak személyek, csoportok és szervezetek ellen, hanem minden olyan állammal szemben, amelyek segítséget vagy menedéket nyújtanak azoknak. Bár az elnöki deklarációban a terrorizmus globalizálódása, a nemzetközi határokon való átívelése is tetten érhető, azonban a terrorizmus mégsem általánossága és hálózatszerű felépítése miatt, hanem sokkal inkább gyakorisága alapján tekinthető globális kihívásnak.

2001. szeptember 11. után nemcsak az Egyesült Államok, hanem az Európai Unió is belekezdett különböző biztonsági intézkedések kidolgozásába és intézmények kialakításába. Sőt, az Európai Tanács a 2001. szeptember 21-én tartott rendkívüli ülésén kijelentette, hogy a terrorizmus elleni küzdelem az Európai Unió elsődleges célja lesz. Ugyanakkor a tanács hangsúlyozta azt is: a terrorizmus megközelítése globális együttműködést és koordinációt igényel. Ennek szellemében akciótervet fogadott el a rendőri és törvényalkotói együttműködés fokozása érdekében, hogy erősítse az eu-

1 Tarjányi Péter (1969–), biztonságtechnikai szakértő és szerző.

2 Az eseményeket követően – a következmények felszámolása és további várható terrorcselekmények megelőzése céljából – George W. Bush 2001. 09. 24-én szükségállapotot hirdetett. Executive Order 13224, www.state.gov/j/ct/rls/other/des/122570.htm

3 A kifejezés értelmét sokan vitatják, miszerint egy fogalom ellen nem lehet háborút viselni. Így az európai fogalomkörben inkább a „küzdelem” terjedt el, ami a nem katonai eszközök felértékelődését mutatja.

rópai légtér biztonságát és véget vessen a terrorizmus finanszírozásának.⁴ Itt érdemes megjegyezni, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsa 2001. szeptember 28-án elfogadta a terrorizmus elleni küzdelemről és különösen a terrorizmus finanszírozása elleni harcot szolgáló széles körű stratégia megállapításáról szóló határozatot.⁵

A terrorista csoportokat a biztonságpolitika a „nem állami szereplők” közé sorolja, és politikailag semlegesként⁶ kezeli. Noha a terrorizmusnak egyelőre még nincs általánosan elfogadott nemzetközi jogi definíciója, az Europol⁷ az európai terrorcselekmények⁸ elkövetőit politikai irányultságuk és motivációjuk szerint öt csoportba sorolja:⁹

- vallási indíttatású,
- etnonemzeti és szeparatista
- szélsőséges baloldali anarchista,
- szélsőséges jobboldali és
- az egyetlen követelésre koncentráló¹⁰ terroristák.

Ugyanakkor, ha a terrorcselekményeket földrajzi vonatkozásban vizsgáljuk, akkor további csoportok hozhatók létre: lokális, regionális és globális. A terrorcsoportok többsége azonban csak nemzeti vagy szubregionális szinten működik, de a regionális szereplők száma sem jelentős, bár az ő esetükben a földrajzi terület¹¹ szintén jól behatárolható.¹² George W. Bush amerikai elnök „hadüzenete”, bár kivétel nélkül minden terrorista személy, csoport és szervezet ellen irányult, legfőképp a harmadik, a globális csoportba tartozóknak szólt. Napjaink eseményeit vizsgálva azonban meg kell állapítani, hogy ez a globális csoport, ahogy osztályba sorolása is mutatja, már nemcsak az Egyesült Államokra, de egyben az Európai Unió valamennyi államára is fenyegetést jelent. A cikk éppen ezért átfogó betekintést kíván adni azokba az erőfeszítésekbe, amelyeket az Európai Unió az Egyesült Államokban történt terrortámadások hatására tesz.

4 Conclusions and Plan of Action of the Extraordinary European Council Meeting (21 September 2001), www.cvce.eu/en/obj/conclusions_and_plan_of_action_of_the_extraordinary_european_council_meeting_21_september_2001-en-a012ede7-96d9-4c37-a7ce-cae949ddf401.html

5 Security Council Resolution 1373 (2001), Adopted by the Security Council at its 4385th meeting, on 28 September 2001, www.un.org/en/sc/ctc/specialmeetings/2012/docs/United%20Nations%20Security%20Council%20Resolution%201373%20%282001%29.pdf

6 A terrorizmus jelensége nem köthető valláshoz, nemzetiséghez vagy kultúrához.

7 Európai Rendőrségi Hivatal.

8 Az Europol 2007 óta évenként közzé teszi az *EU Terrorism Situation and Trend Report (TE-SAT)* jelentését. A legújabb, 2015. július 6-án kiadott jelentés: www.europol.europa.eu/latest_publications/37

9 Europol TE-SAT 2015, p. 3.

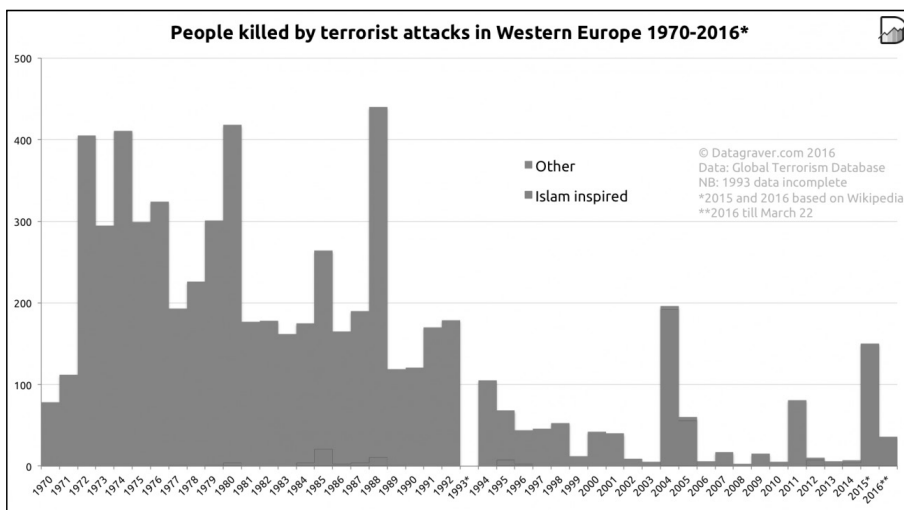
10 Single issue.

11 Például az ETA (Euskadi Ta Askatasuna, Baszkföld és Szabadság) baszk szeparatista mozgalom működése területe Spanyolország., www.britannica.com/topic/ETA

12 Gazdag Ferenc: *Biztonsági tanulmányok – biztonságpolitika*. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2011, 175–177. o.

Az Európai Unió és a terrorizmus

Az Európai Unió terrorizmus elleni küzdelemében a 2004. március 11-i madridi terrorista merényletek újabb fejezetet írtak. Az Európai Tanács nyilatkozatot fogadott el a terrorizmus elleni küzdelemről. A nyilatkozatban megjelölt intézkedések között szerepelt a terrorizmus elleni küzdelem koordinátori¹³ hivatalának létrehozása. A koordinátor egyik legfontosabb feladata, hogy összefogja a tanács tevékenységét a terrorizmus elleni küzdelem terén, de kiemelt feladatai közé tartozik még, hogy az Európai Unió Helyzetelemző Központja és az Europol által készített fenyegetettségelemzés és jelentések alapján a tanács részére szakpolitikai javaslatokat terjesszen elő, és tegyen ajánlást a kiemelten kezelendő területekre. Így a terrorizmus elleni küzdelem az Európai Unióban már nemcsak egy közös akaraton alapuló folyamat volt, hanem Gilles de Kerchove, a terrorizmus elleni küzdelem uniós koordinátora személyében vezéralakot is kapott. Itt érdemes azonban megjegyezni, hogy noha a határokon átnyúló fenyegetettség és kockázatok kezeléséhez – az együttműködés, az információcsera és az együttes fellépés elősegítése érdekében – az Európai Unió segítséget ad, a belső biztonság megteremtése továbbra is a tagállamok felelőssége marad.

1. ábra: Az 1970 és 2016 között Nyugat-Európában történt terrortámadások áldozatainak száma¹⁴

13 2007. szeptember 19-én Javier Solana, az EU közös kül- és biztonságpolitikájának akkori főképviselője Gilles de Kerchove-t nevezte ki a terrorizmus elleni küzdelem uniós koordinátorának, www.consilium.europa.eu/hu/policies/fight-against-terrorism/counter-terrorism-coordinator/

14 People killed by terrorism per year in Western Europe 1970–2015, www.datagraver.com/case/people-killed-by-terrorism-per-year-in-western-europe-1970-2015 A pirossal jelölt oszlopok az iszlám indítatású merényletek számaira vonatkoznak, míg a kék mezők az egyéb háttérű támadások adatait dolgozzák fel.

Ahogy a közelmúlt párizsi¹⁵ és brüsszeli¹⁶ terrorcselekményei is mutatják, a terrorizmus elleni küzdelem valóban az egyik legnagyobb kihívás, amellyel az Európai Unió napjainkban kénytelen szembenézni. Ennek oka elsősorban abban keresendő, hogy a terrorizmus ma már nem szorul jól körülírható földrajzi határok közé, és megnyilvánulási formái is meglehetősen széles spektrumban mozognak. A terrorizmus persze nem új jelenség, de a valódi értelemben vett terrorizmus mintegy 150 évvel ezelőtt bukkant fel, amikor anarchista csoportok 1854-ben III. Napóleon francia császár ellen követtek el merényletet.¹⁷ A cselekmény meghatározó változásokat eredményezett a menekültjogban, valamint a politikai bűncselekmények és a terrorizmus történetében, illetve következményeként¹⁸ 1856. május 22-én megszületett a Belga Merényleti Záradék¹⁹ („attentat clause”, merényleti záradék, vagyis a belga klauzula). A belga klauzulát számos kiadatási egyezmény, valamint a nemzetközi terrorizmus megelőzését és üldözését szolgáló többoldalú egyezmény is átvette. A terrorizmus azonban sokszínű²⁰ és állandóan változik, így az ellene való hatékony küzdelemnek is többoldalú, multilaterális jellegűnek és folyamatosan megújulónak kell lennie. Éppen ezért érdemes a múlt és a jelen terrorizmusának megkülönböztető jegyeit összevetni.

-
- 15 Párizs különböző pontjain (Bataclan, Stade de France, rue Bichat, rue de la Fontaine-au-Roi, rue de Charonne, boulevard Voltaire) 2015. november 13-án összehangolt terrortámadás-sorozat történt, ezeknek 137 áldozata és 352 sebesültje volt. Francois Hollande francia köztársasági elnök rendkívüli állapotot hirdetett. Alig fél évvel később, 2016. július 14-én, Franciaország nemzeti ünnepén Nizzában, a Promenade des Anglais tengerparti sétányon egy tunéziai származású terrorista teherautóval az ünneplő a tömegbe gázolt. (Az áldozatok száma 84, a sebesülteké 202 fő.) A támadást követően a köztársasági elnök háromnapos gyászt hirdetett.
- 16 Terroristák 2016. március 22-én a brüsszeli Zaventem repülőtéren, illetve a Maelbeek metrómegállóban pokolgépeket robbantottak. A támadásnak, amelyet az Iszlám Állam vállalt magára, 34 halottja és több száz sebesültje volt. www.hirado.hu/2016/03/22/ez-tortent-brusszelben-kepek-video-a-terrortamadasrol/
- 17 Francia anarchisták (Célestin és Jules Jacqiuin) 1854 szeptemberében a Lille és Calais közötti vasútvonalon pokolgépet helyeztek el és hoztak működésbe a vonaton utazó III. Napóleon meggyilkolására. A merénylet nem sikerült, az elkövetők pedig Belgiumba menekültek, ahonnan Franciaország kérte kiadatásukat. S. Prakash, Sinha: *Asylum and International Law*. Martinus Nijhof, Hága, 1971, p. 194.
- 18 A merénylőket Belgium ugyanis ekkor még nem adta ki Franciaországnak, arra való hivatkozással, hogy politikai bűncselekmény történt, amelyre a kiadatás nem vonatkozik. A francia kormány azonban diplomáciai úton kérte, hogy a jövőbeli, hasonló tárgyban érkező kérelmek teljesíthetősége érdekében a belga kormány és törvénykezés változtasson a kiadatási törvény szabályain.
- 19 A záradék szerint az uralkodó vagy annak családtagja ellen elkövetett merényleteket nem lehet politikai bűncselekménynek tekinteni, így az nem képezi a kiadatás akadályát, vagyis III. Napóleon merénylői kiadhatóvá váltak. Wijngaert, Christine Van Den: *The political offence exception to extradition (The delicate problem of balancing the rights of the individual and the international public order)*. Kluwer, 1980, p. 15.
- 20 A terrorizmus fajtáit alapvetően négy csoportba sorolják: 1. ideológiai indíttatású, 2. etnikai, faji, vallási indíttatású, 3. állami terrorizmus, 4. a kiválasztottak terrorizmusa. Kerezsi Klára – Gönczöl Katalin – Korinek László – Lévay Miklós: *Kriminológia – Szakkriminológia*. Budapest, Complex Kiadó, 2006, 447–450. o.

1. táblázat: A régi és új típusú terrorizmus megkülönböztető jegyei²¹

Régi típusú terrorizmus	Új típusú terrorizmus
megvalósítható célok (mindegyik fél kész tárgyalni, engedményeket tenni)	nem megvalósítható célok (teljes megadást kíván)
önkorlátozás	a támadási opciók korlátlanok
megkülönböztetett célok (biztonsági erők, politikusok, gazdaság)	megkülönböztetett célok makroszinten (jelképes objektumok), megkülönböztetés nélküli célok mikroszinten (civilek)
hagyományos fegyverek (lőfegyverek, robbanóanyagok)	hagyományos és nem hagyományos fegyverek
lokalizált hatás	nagy területre kiterjedő hatás
államon belüli (bár a támadások külföldön is történhetnek)	nemzetközi jellegű
kódolt figyelmeztetések	nincs figyelmeztetés
nincsenek öngyilkos akciók	öngyilkos akciók

A táblázatból jól látható, hogy a régi és az új típusú terrorizmus között lényegi és jelentős különbségek vannak. Európai szemmel talán a legelgondolkodtatóbb és nyugtalanítóbb jelleg, amely a hétköznapi embert leginkább sokkolja, az új típusú terrorizmusnál tapasztalható önkorlátozás hiánya. Ugyanakkor ez a vonás az is, amelynek égisze alatt a kormányok erőfeszítései érdekében a lakosság a legjobban mozgósítható, illetve anyagi-erkölcsi támogatása elnyerhető. A polgárok biztonságának szavatolása azonban nemcsak a kormányok, de az Európai Unió egyik kiemelt prioritása is.

Az Európai Unió terrorizmus elleni küzdelme hét alapelven nyugszik:

- a nemzetközi összefogás erősítése,
- a terroristák akadályozása az általuk használt erőforrásokhoz való hozzájutásban,
- az Európai Unió bűnüldözési kapacitásainak növelése,
- a határok és a nemzetközi szállítások védelmének növelése,
- a tagállamok közötti koordináció erősítése a feltételezhető terrorcselekményekkel kapcsolatos ügyletek megelőzésében,
- a terrorizmus erősödéséhez vezető tényezők felismerése és
- a harmadik világ országainak támogatása a terrorizmus elleni küzdelemben.²²

A fenti alapelveknek megfelelően az Európai Unió terrorizmus elleni stratégiájának alapját három pillér alkotja. Az első pillér lényege az egyes tagországokon belüli terrorizmus elleni biztonság megteremtése, illetve a nemzeti hatóságok ilyen irányú működési összhangjának megteremtése. A stratégia második pillére nem más, mint az első

21 Gazdag Ferenc: *Biztonsági tanulmányok – Biztonságpolitika*. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2011, 176. o.

22 www.eu4journalists.com/index.php/dossiers/hungarian/C45/197/index.html

pillér európai uniós kiterjesztése, tehát az egyes tagországok azonos intézményeinek kölcsönös együttműködése és a közös biztonság megteremtése. A harmadik pillér pedig a globális, azaz az unión kívüli országokkal és szervezetekkel való hatékony együttműködés megteremtését célozza meg.

Az Európai Bizottság és a terrorizmus

Az Európai Bizottság (a továbbiakban: Bizottság) 2015. április 28-án Strasbourgban elfogadta²³ az Európai Biztonsági Stratégiát,²⁴ amely fontos intézkedéseket határoz meg annak biztosítására, hogy az unió a 2015 és 2020 közötti időszakban hatékony választ adhasson az Európai Uniót érintő terrorista és biztonsági fenyegetésekre. A stratégia a kiemelt biztonsági fenyegetések²⁵ kezelése érdekében – a Bizottság a terrorizmust is ezek közé sorolta – az újszerű megközelítés szükségességét hangsúlyozza, és ösztönzi a tagállamok együttműködését. Az együttműködés kereteinek azonban ki kell terjednie harmadik országokra is, és az ún. külföldi harcosok jelenségének kezeléséhez az eddiginél átfogóbb jogi keretet kell biztosítani. A Bizottság szerint ennek érdekében növelni kell az Europol kapacitását, többek között a Terrorizmus Elleni Küzdelem Európai Központja²⁶ létrehozása révén.

Szűk egy évvel a stratégia közzététele után a létrehozni kívánt központ az Europol keretein belül 2016. január 25-én megkezdte működését Hágában. Kiegészítve az Europol képességeit, a központ alaprendeltetés szerinti feladatai közé tartozik a külföldi terrorista harcosok, a terrorizmus finanszírozása,²⁷ az erőszakos szélsőséges online²⁸ tartalmak, illetve a lőfegyverek tiltott kereskedelme elleni tagállami fellépések támogatása.²⁹ A központ működésében meghatározó szerepet játszik a tagállamok bűnüldözési és rendvédelmi hatóságai közötti kölcsönös információcsere,³⁰ amely-

23 A stratégiát az Európai Tanács 2015. június 16-án hagyta jóvá.

24 *The European Agenda on Security*, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/basic-documents/docs/eu_agenda_on_security_en.pdf

25 Terrorizmus, szervezett bűnözés, számítástechnikai bűnözés.

26 European Counter Terrorism Centre (ECTC).

27 A pénzügyi információs egység (Financial Intelligence Unit, FIU.net) támogatta Terrorist Finance Tracking Programme. A pénzügyi információs egység feladata e bejelentések fogadása, ellenőrzése és általában a felügyeleti tevékenység. Magyarországon jelenleg a NAV Bűnügyi Főigazgatóságán működő Pénzügyi Információs Főosztály látja el ezeket az ellenőrző-felügyeleti feladatokat. www.parlament.hu/documents/10181/59569/Infojegyzet_2013_8_penzmossas.pdf/bbdc101b-02bd-4fa0-b221-52f9bc498366

28 Internet Referral Unit.

29 Europol's European Counter Terrorism Center Strengthens the EU's Response to Terror, www.europol.europa.eu/content/ectc

30 "The ECTC will improve the exchange of information between law enforcement agencies. This is the kind of cooperation Europe needs in the fight against organized crime and terrorism." (Ard van der Steur, holland biztonság és igazságügyi miniszter. Jelenleg Hollandia látja el az Európai Tanács soros elnökségét.) Az ECTC javítani fogja a (nemzeti) bűnüldözési intézmények közötti információcsere és áramlását. Európának ilyen jellegű együttműködésre van szüksége a szervezett bűnözés és a terrorizmus elleni küzdelemben. www.europol.europa.eu/content/ectc

nek alapját az Interpol³¹ és az Eurojust³² által alkalmazott informatikai és információs rendszerekhez hasonló Europol Információs Rendszer³³ és a Fedett Információcsere Hálózati Alkalmazás³⁴ biztosítja.

A biztonsági stratégia elfogadása óta eltelt idő tapasztalatai alapján a Bizottság áttekintette az európai biztonsági stratégia intézkedései terén elért haladást, azonosította a terrorizmus elleni küzdelem végrehajtásának hiányosságait és meghatározta azokat az intézkedéseket, amelyeket végre kell hajtani e hiányok orvosolásához. A tapasztalatok feldolgozása eredményeként a Bizottság sajtóközleményben³⁵ foglalta össze azon intézkedéseket, amelyeknek a célja a terrorista fenyegetettség elleni közös küzdelemre irányuló kapacitás erősítése:

- A visszatérő külföldi terrorista harcosok jelentette fenyegetettség kezelése. A nemzeti hatóságoknak teljes körű információval kell rendelkezniük a külföldi terroristák mozgását illetően.
- A radikalizálódás megelőzése és az ellene folytatott küzdelem. Meg kell előzni az európai polgárok radikalizálódását és a terrorista szervezetek általi beszervezését, illetve a már radikalizálódott személyek részére deradikalizációs programot kell létrehozni.
- A terroristák és támogatóik szankcionálása: fokozottan büntethetővé kell tenni a terrorizmushoz kapcsolódó bűncselekményeket.³⁶
- Az információcsere javítása: el kell fogadni az információcsere, valamint az adatbázisok és az információs rendszerek interoperabilitásának javítására irányuló jogalkotási javaslatokat.³⁷
- A Terrorizmus Elleni Küzdelem Európai Központjának megerősítése.³⁸
- A terroristák tűzfegyverekhez és robbanóanyagokhoz való hozzáféréseinek megszüntetése. A tagállamok hajtsák végre a tűzfegyverekre és robbanóanyagokra vonatkozó cselekvési tervet,³⁹ az Európai Parlament és a Tanács fogadja

31 Nemzetközi Bűnügyi Rendőrség, feladata az érintett országokban hatályban lévő jogszabályok adta kereteken belül, illetve az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata szellemében a bűnügyi rendőrhatalóságok közötti lehető legszélesebb kölcsönös segítségnyújtás biztosítása és elősegítése.

32 A 2002-ben létrehozott Eurojust feladata a nemzeti nyomozó hatóságok és ügyészségek hatékonyságának növelése a határokon átívelő, súlyos és szervezett bűncselekmények ügyeiben, és annak előmozdítása, hogy a bűncselekményt elkövetők felelősségre vonása gyorsan és eredményesen megtörténjen. www.eurojust.europa.eu/Pages/languages/hu.aspx

33 Europol Information System (EIS).

34 Secure Information Exchange Network Application (SIENA).

35 Európai biztonsági stratégia: a biztonsági unió előkészítése, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1445_hu.htm

36 Például a terroristák utaztatása, valamint a lakhatás, az anyagiak, a szállítás és az eszközök terén számukra nyújtott támogatás.

37 Például az Európai Bűnügyi Nyilvántartási Információs Rendszer (ECRIS) harmadik országbeli állampolgárokra való kiterjesztését.

38 A központ állományába induláskor a tagországok 39 főt biztosítottak, illetve a munkát további 5 kirendelt holland szakértő segítette. www.europol.europa.eu/content/ectc

39 European Agenda on Security: Commission takes action to combat terrorism and illegal trafficking of firearms and explosives. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6218_en.htm

el a fegyverek megszerzésének és tartásának ellenőrzéséről szóló irányelv⁴⁰ felülvizsgálatára irányuló, a Bizottság által 2015. november 18-án benyújtott javaslatot.

- A terroristák pénzeszközökhöz való hozzáféréseinek megszüntetése. Meg kell valósítani a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemre vonatkozó cselekvési tervet,⁴¹ erősíteni a pénzforrások és más eszközök mozgásának felderítését és megakadályozását, valamint a terrorista szervezetek bevételi forrásainak elzárását szolgáló tagállami intézkedéseket.
- A polgárok és a kritikus infrastruktúrák védelmének fokozása.
- Intézkedések a külpolitikában: az uniónak terrorizmusellenes partnerségeket kell kezdeményeznie a Földközi-tenger körüli országokban.

A legfontosabb szempontokat megerősítette a tűzfegyverekről és robbanószerekről⁴² szóló (2015 decemberében elfogadott) és a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelem megerősítésére⁴³ irányuló, 2016 februárjában elfogadott cselekvési terv, valamint a határvédelem és biztonság erősebb és intelligensebb információs rendszereiről⁴⁴ szóló, 2016. április 6-i közlemény. A Bizottság által javasolt intézkedések szükségességét támasztja alá az is, hogy minden erőfeszítés ellenére a terrorista támadások áldozatainak száma évről évre növekszik, sőt, számuk az elmúlt bő másfél évtized alatt ugrásszerűen emelkedett (2. ábra).

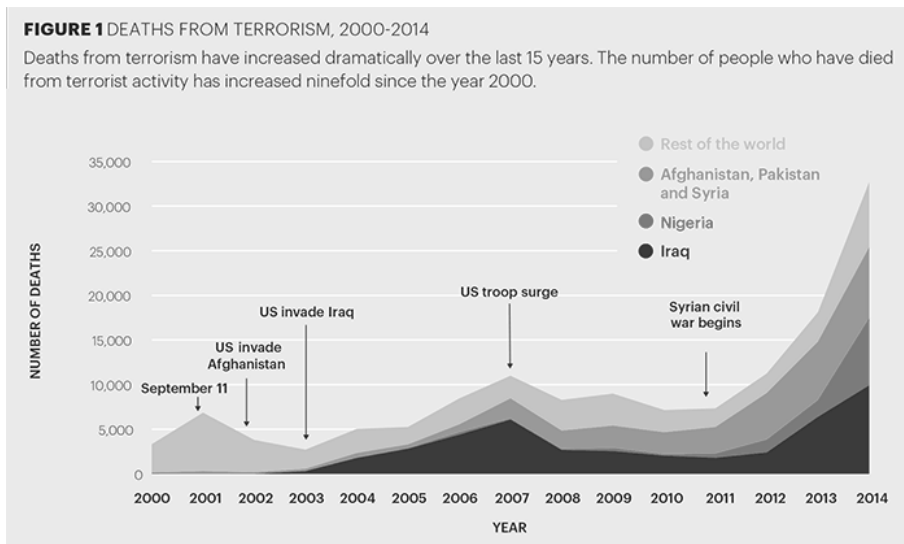
40 European Commission strengthens control of firearms across the EU. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6110_en.htm

41 Action Plan to strengthen the fight against terrorist financing. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-202_en.htm

42 Implementing the European Agenda on Security: EU action plan against illicit trafficking in and use of firearms and explosives. http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-security/legislative-documents/docs/20151202_communication_firearms_and_the_security_of_the_eu_en.pdf

43 Commission presents Action Plan to strengthen the fight against terrorist financing. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-202_en.htm

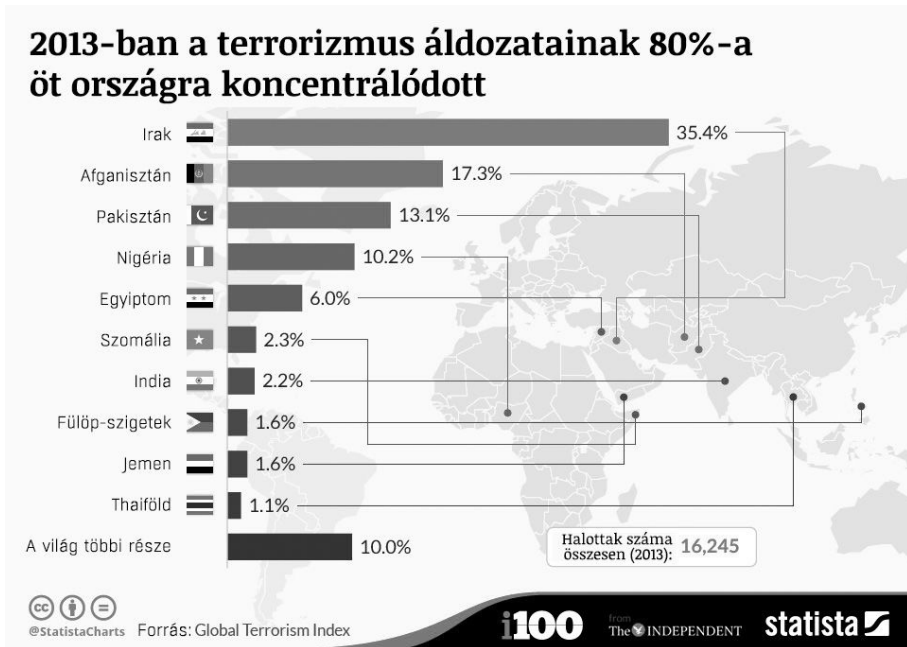
44 Stronger and Smarter Borders in the EU: Commission proposes to establish an Entry-Exit System. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1247_en.htm

2. ábra: A terrorcselekmények áldozatai számának alakulása 2000–2014 között⁴⁵

Az európai polgár számára azonban – bármennyire drasztikus mértékben emelkedett is az elkövetett terrorcselekmények száma – az a legfontosabb kérdés, hogy Európa mennyire tekinthető biztonságosnak. A kérdés felvetődése nem minden alap nélküli, hiszen a média olyan látszatot kelt, mintha a terrorizmus egyre inkább az európai hétköznapok részévé válna. Ez érthető is, hiszen a terrorizmus is igyekszik a médiát egyre szélesebb körben alkalmazni, illetve az általa nyújtott lehetőségeket kihasználni. Például többnyire olyan merényletek elkövetésére helyezik a hangsúlyt, amelyeket vagy különös kegyetlenséggel hajtanak végre, vagy számos halálos áldozatot követelnek. Több esetben a helyszín kiválasztása sem véletlenszerű, így megmozdulásaik a címlapokra, a hírműsorok és magazinok vezető helyére kerülnek. A 3. ábra legfontosabb mondanivalója, hogy a kontinens, összehasonlítva Ázsiával vagy Afrikával, terrorcselekmények szempontjából biztonságosnak tekinthető.

45 Globally, terrorism is on the rise – but little of it occurs in Western countries. (A terrorista támadások következtében elhunytak száma az utóbbi 15 évben drasztikusan növekedett. A terrorista cselekmények áldozatainak száma 2000 óta kilencszeresére növekedett.) www.abc.net.au/news/2015-11-17/global-terrorism-index-increase/6947200

3. ábra: A terrorista támadások áldozatainak száma 2013-ban (a Global Terrorism Index alapján⁴⁶)

A terrorizmus és a média kapcsolatában a világháló szintén fontos szerepet játszik. Napjainkra az úgynevezett terrorista honlapok száma több ezerre tehető. Sőt, egyesek véleménye szerint a terrorista sejtek már nemcsak szervezhetőek az interneten, hanem maga a világháló is képes azokat önállóan szervezni, vagyis a létrehozott terrorista honlapok alkotóiktól függetlenül önálló életre kelnek. Erre lehet többek között példa az egyes közösségi honlapokon belül létrehozott csoportok mintájára megalakuló, önszerveződő, majd fejlődő sejt vagy éppen a keresési szokásoknak megfelelő „ajánlatok” közvetítése miatt közös koagulációs felületet (Meeting Point) találó „érdeklődők” virtuálisan induló közössége.

Ez azonban csak az egyik, mondhatni közvetlen (direkt) értelmezése a jelenségnek. Sokkal áttételesebb (indirekt) jelentést fedezhetünk fel, ha arra gondolunk, hogy a honlapok életciklusuk során newtoni módon (hatás és ellenhatás) visszahatnak alkotóikra, tehát nemcsak őket teremtik, hanem maguk is képesek a teremtőik által kreált közlések értelmi átrendezésére és értelmezésmódjainak megváltoztatására. Egyszerűbb szavakkal és hasonlattal élve, a szellem kiszabadul a palackból, az irányítás kicsúszik a kezekből, a virtualitás pedig visszahat a realitásra. Ezért a kibervédelem fokozott figyelmet fordít az egyes honlapok forgalmára, illetve bizonyos

46 *Beirut, Baghdad and Paris: how 24 hours of Isis terror unfolded around the world*, <http://indy100.independent.co.uk/article/beirut-baghdad-and-paris-how-24-hours-of-isis-terror-unfolded-around-the-world--ZkWjxFkREFe>

szókapcsolatok előfordulási arányára. Maga az operatív tevékenység pedig, amelyet joggal nevezhetünk katonai mintára információs műveletnek,⁴⁷ fontos részét képezi az információs felderítésnek és védelemnek. Az információs műveletek az egyes államok költségvetésében szinte elképzelhetetlen, ráadásul egyre növekvő összegeket emésztenek fel. Hiba lenne azonban feltételezni, hogy a terrorizmus elleni küzdelem csak az államoknak kerül sokba. Sokba kerül ez a másik oldalon is, ezért a pénzügyi források felderítése és megszüntetése szintén kiemelt feladat.

A terrorfinanszírozást követő program⁴⁸

Az Egyesült Államokban 2001. szeptember 1-én elkövetett terrorcselekményeket vizsgáló bizottság jelentése⁴⁹ szerint a terrortámadások összköltsége 4–500 000 dollár körül mozgott, amelyből mintegy 300 000 a 19 gépeltérítő egyesült államokbeli bankszámláin volt elhelyezve. Az Egyesült Államok pénzügyminisztériuma a bizottság jelentése után indította útjára a terrorfinanszírozást követő programját, amely a terroristák pénzügyi bázisának és forrásainak feltárására irányult.⁵⁰ Azonban a nemzetközi pénzügyi adatok és forgalmi információkhoz való hozzáférés érdekében, noha a program működése az Európai Unió számára is hasznos információkkal szolgált⁵¹ a terrorizmus elleni küzdelemben, az Európai Unió és az Egyesült Államok között végleges megállapodásra volt szükség.⁵² Ez a megállapodás⁵³ közel egy évnyi tárgyalássorozat és egyeztetés eredményeként 2010. augusztus 1-én lépett hatályba.⁵⁴ A megállapodás keretében európai részről az Europol kapott felhatalmazást annak vizsgálatára, ellenőrzésére, hogy a kért adatok és információk valóban a terrorizmussal szembeni küzdelemmel legyenek kapcsolatban, illetve a szolgáltatandó adatmennyiség minima-

47 Information Operations (IO).

48 Terrorist Finance Tracking Programme.

49 John Roth – Douglas Greenburg – Serena Wille: *Monograph on Terrorist Financing. Staff report to the commission*, States Chapter 1. p. 13., /www.9-11commission.gov/staff_statements/911_TerrFin_Monograph.pdf

50 A program jogi alapját az International Emergency Economic Powers Act biztosította, amely szükségállapot esetén az elnök részére különleges jogokat biztosít. www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Documents/ieepa.pdf

51 Report on the value of TFTP Provided Data, http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/docs/20131127_tftp_annex_en.pdf

52 Történt kísérlet ugyan egy végleges EU–US TFTP megállapodás létrehozására, de az megghiúsult az Európai Parlament ellenállásán, mivel ennek állásfoglalása szerint ez az uniós polgárok magánszférához való jogainak biztonságát nem megfelelő mértékben garantálta volna. Ennek ellenére 2009 júliusában az Európai Unió tagállamai az addigi TFTP keretében történő adatszolgáltatást a Lisszaboni Szerződés hatályba lépéséig lehetővé tették. <http://ujbtk.hu/dr-somoskovi-aron-transzatlanti-egyuttmukodes-a-terrorfinansziroz-as-elleni-kuzdelemben-terrorist-finance-tracking-programme/>

53 Agreement between the European Union and the United States of America on the processing and transfer of Financial Messaging Data from the European Union to the United States for the purposes of the Terrorist Finance Tracking Program, http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:84c098b4-275c-49d7-bbf8-73e978be1818.0016.01/DOC_2&format=PDF

54 A megállapodást az Európai Parlament 2010. június 28-án hagyta jóvá.

lizálása érdekében az amerikai kérés megfelelően célirányos legyen. A megállapodás értelmében az adatszolgáltatás csak a két peremfeltétel egyidejű teljesülése esetén hajtható végre.

A megállapodás hatályba lépésével egyidejűleg az Európai Bizottság is megvizsgálta egy esetleges US TFTP egyenértékű EU TFTS⁵⁵ kialakításának lehetőségét. Az európai követő rendszer esetleges kialakításával kapcsolatban a Bizottság megfogalmazta a rendszerrel szemben támasztott legfontosabb elveket⁵⁶ és követelményeket.⁵⁷ A rendszerrel szemben támasztott további elvárás, hogy legalább olyan hatékonyak kell lennie, mint a jelenlegi EU–US TFTP megállapodásnak. Jelenleg azonban az EU TFTS rendszer kialakítása még várat magára.

Összegzés és következtetések

A terrorizmus jelensége mára ugyan globálissá vált, de a belső biztonság megteremtése továbbra is a tagállamok felelőssége maradt. A határokon átnyúló fenyegetettség és kockázatok kezeléséhez, az együttműködés, az információcsere és az együttes fellépés elősegítése érdekében az Európai Unió segítséget is ad. Ezt a segítséget testesíti meg az Európai Unió terrorizmus elleni küzdelem uniós koordinátora.

Európai szempontból további jelentős lépés volt a Terrorizmus Elleni Küzdelem Európai Központjának létrehozása 2016. január 25-én. Az Europol keretein belül működő, annak képességeit kiegészítő központ jelentős szerepet játszik a terrorizmus finanszírozásának felszámolásában. A terrorizmus pénzügyi bázisának – amely az esetek többségében legális forrásokból táplálkozik – ellehetetlenítése mint az információcsere és -szolgáltatás egyik formája azonban nemzetközi összefogást kíván. Ennek az összefogásnak az egyik kiemelkedő bástyája az EU–US Terrorist Finance Tracking Programme, amelynek az uniós megfelelője még várat magára.

A különböző nemzetközi szervezetek által végzett kutatások eredményei – a média által keltett benyomásokkal ellentétben – azt mutatják, hogy Európa a más kontinensekkel való összehasonlításban még mindig biztonságosnak számít.

Irodalomjegyzék

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, a Gazdasági és Szociális Bizottságának és a Régiók Bizottságának: A terrorizmus finanszírozásának felderítésére szolgáló európai rendszer: rendelkezésre álló lehetőségek. www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com%282011%290429_/com_com%282011%290429_hu.pdf

55 European Terrorist Finance Tracking System (EU TFTS).

56 Eredményesség, adatvédelem, adatbiztonság, adattárolás, a meglévő struktúrák és eszközök kihasználása, valamint a felelős hatóságok közötti együttműködés.

57 A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, a Gazdasági és Szociális Bizottságának és a Régiók Bizottságának: A terrorizmus finanszírozásának felderítésére szolgáló európai rendszer: rendelkezésre álló lehetőségek. www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/com/com_com%282011%290429_/com_com%282011%290429_hu.pdf

- Action Plan to strengthen the fight against terrorist financing. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-202_en.htm
- Agreement between the European Union and the United States of America on the processing and transfer of Financial Messaging Data from the European Union to the United States for the purposes of the Terrorist Finance Tracking Program. http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:84c098b4-275c-49d7-bbf8-73e978be1818.0016.01/DOC_2&format=PDF
- Conclusions and Plan of Action of the Extraordinary European Council Meeting (21 September 2001). www.cvce.eu/en/obj/conclusions_and_plan_of_action_of_the_extraordinary_european_council_meeting_21_september_2001-en-a012ede7-96d9-4c37-a7ce-cae949ddf401.html
- Európai biztonsági stratégia: a biztonsági unió előkészítése. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1445_hu.htm
- European Agenda on Security: Commission takes action to combat terrorism and illegal trafficking of firearms and explosives. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6218_en.htm
- European Commission strengthens control of firearms across the EU. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-6110_en.htm
- Executive Order 13224. www.state.gov/j/ct/rls/other/des/122570.htm
- Security Council Resolution 1373 (2001). Adopted by the Security Council at its 4385th meeting, on 28 September 2001. www.un.org/en/sc/ctc/specialmeetings/2012/docs/United%20Nations%20Security%20Council%20Resolution%201373%20%282001%29.pdf
- Gazdag Ferenc: *Biztonsági tanulmányok – Biztonságpolitika*. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem, Budapest, 2011.
- Implementing the European Agenda on Security: EU action plan against illicit trafficking in and use of firearms and explosives. http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-security/legislative-documents/docs/20151202_communication_firearms_and_the_security_of_the_eu_en.pdf
- John Roth – Douglas Greenburg – Serena Wille: *Monograph on Terrorist Financing, Staff report to the commission*, States Chapter 1. p. 13., www.9-11commission.gov/staff_statements/911_TerrorFin_Monograph.pdf
- Kerezsi Klára – Gönczöl Katalin – Korinek László – Lévy Miklós: *Kriminológia – Szakkriminológia*. Budapest, Complex Kiadó, 2006.
- S. Prakash, Sinha: *Asylum and International Law*. Martinus Nijhof, Hága, 1971.
- Report on the value of TFTP Provided Data. http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/docs/20131127_tftp_annex_en.pdf
- Stronger and Smarter Borders in the EU: Commission proposes to establish an Entry-Exit System. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1247_en.htm
- The European Agenda on Security. http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/basic-documents/docs/eu_agenda_on_security_en.pdf
- United States Code Annotated Title 50. War and National Defense Chapter 35. International Emergency Economic Powers. www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Documents/ieepa.pdf
- Wijnngaert, Christine Van Den: *The political offence exception to extradition (The delicate problem of balancing the rights of the individual and the international public order)*. Kluwer, 1980.

